

Sammanfattande kommentarer

Information om gatuprisutvecklingen på narkotika har samlats in av CAN sedan slutet av 1980-talet. Med gatupriser avses priset vid överlåtelse av små mängder i konsumentledet. Priserna rapporteras av poliser runt om i landet via en webenkät. Information om gatupriser är en av flera komponenter som kan användas för att bedöma narkotikamarknadens struktur och utveckling. CAN:s uppgifter rapporteras vidare till bland annat FN (UNODC) och EU (EMCDDA) samt redovisas av Folkhälsomyndigheten som en av indikatorerna som används i ANDT-uppföljningen.

Jämfört med startåret 1988 har samtliga av de under perioden bevakade drogerna minskat i pris. Detta gäller hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin. Nedgångarna tycks många gånger följa den internationella utvecklingen, såvitt jämförbara uppgifter finns att tillgå. En prisminskning innebär att tillgängligheten åtminstone ur ett rent ekonomiskt perspektiv ökar. Om prisdata kombineras med exempelvis information gällande renhetsgrad och rättsväsendets beslag kan man bilda sig en bättre uppfattning om hur tillgängligheten utvecklats. Med information om konsumtionens utveckling vore det också möjligt att väga in efterfrågans betydelse för prisbilden. I denna rapport har inga analyser av den typen genomförts utan framställningen är i huvudsak av deskriptiv karaktär.

Priserna på hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin är som nämnts lägre idag jämfört med slutet av 1980-talet. Prisbilden för cannabis, det vill säga hasch och marijuana, har dock delvis återhämtat sig. Jämfört med första hälften av 00-talet ligger dagens marijuanapriser ca 50 % högre. Under 1990-talet var det relativt ovanligt att polisen rapporterade förekomst (pris) av marijuana, medan praktiskt taget alla regioner gjort så under de senaste åren. År 2015 var det för första gången lika många rapportörer som angett priser på marijuana som för hasch, som historiskt varit den vanligare cannabisarten. Priserna har inte stigit lika mycket för hasch, även om de senaste årens priser ligger ca 20 % högre jämfört med andra halvan av 00-talet. Idag rapporteras gatupriset för hasch vara ca 100 kronor per gram och för marijuana ca 120 kronor per gram.

Samtidigt som marijuana blivit alltmer förekommande runtom i landet under 2000-talet har alltså priserna stigit. Mätt i ekonomiska termer har tillgängligheten därmed minskat. Dock kan prisökningen förefalla större än vad den i själva verket är. Mycket pekar på att marijuanan till följd av utvecklade odlingsmetoder idag har en högre THC-halt, vilket ses som en kvalitetsökning och därmed kan vara en förklaring till de högre priserna. Ytterligare en faktor som skulle kunna förklara prisuppgången är en ökad efterfrågan.

Alltsedan slutet av 1980-talet har amfetamin tillsammans med hasch rapporterats vara de mest spridda narkotikasorterna runtom i landet. Amfetamin är också den drog som fallit allra mest i pris. År 2015 var amfetaminpriset närapå nere i en tredjedel av den prisnivå som gällde i slutet av 1980-talet. Till skillnad från cannabis syns ingen prisuppgång under senare år utan nivån har legat stabilt runt 250 kronor grammet under de senaste fem åren. Priset för heroin (brunt) har minskat i ungefär samma omfattning som för amfetamin men uppvisat större fluktuationer på grund av att rapporteringarna varit färre. Dessutom tycks förekomsten av heroin ha minskat överlag; de senaste fem åren är det förhållandevis få regioner som rapporterat gatupriser på heroin jämfört med tidigare perioder.

I vilken grad prisfallen beror på effektiviserad produktion och distribution, ökad konkurrens eller minskad efterfrågan kan inte avgöras i denna rapport. Det är ändå intressant att notera att priserna på de droger som traditionellt förekommit allra mest inom det tyngre missbruket har sjunkit så pass kraftigt under perioden.

Kokain är idag vanligare på den svenska marknaden jämfört med 1990-talet, samtidigt som gatupriserna efter 1990-talets prisfall varit relativt stabila under hela 2000-talet (runt 900 kronor per gram).

Utvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB har bevakats sedan år 2000 och sammanfattningsvis har gatupriserna för dessa mera udda droger, med undantag för LSD, i huvudsak tenderat att sjunka. Samtidigt är prisbilden för dessa fyra narkotikasorter något osäkrare eftersom den bygger på färre inrapporteringar, till följd av att dessa droger är mindre spridda. Det kan konstateras att alltsedan år 2000 har allt färre rapporterat GHB-priser och 2015 var det ingen som gjorde detta, vilket pekar på att GHB knappt existerar på marknaden nuförtiden.

Samtliga Sveriges polisområden ingår i rapporteringen⁴. Flera narkotikasorter rapporteras mer sällan från norra Sverige, samtidigt som priserna kan vara något högre där. Detta tolkas som att narkotikatillgängligheten generellt är lägre norröver. Ofta är priserna lägst i Sydsverige, men de geografiska skillnaderna ska samtidigt inte överdrivas. Även om vissa nivåskillnader förekommer landsdelarna emellan så är trenderna i landet i regel likartade. Jämförs storstadsregionerna med övriga Sverige framkommer att narkotikapriserna tenderar att vara lägre i förstnämnde gruppen och detta gäller i synnerhet amfetamin.

Även grossistpriser efterfrågas sedan år 2010 och jämförs dessa med gatunivån ser man att gatupriserna normalt är omkring 2–3 gånger så höga som på grossistnivå. Detta gäller såväl narkotikasorter som inte blandas ut som droger där det ofta förekommer att olika icke narkotiska, och relativt billiga ämnen, blandas i för att späda den ursprungliga substansen. Ofta är det de tre storstadslänen som rapporterar grossistpriser. Det finns alltså ett samband mellan folktäthet och förekomst av narkotikahandel i större omfattning. Resultaten antyder en viss prisuppgång för hasch och marijuana, och möjligen även för amfetamin. Samtidigt är observationsperioden kort och för vissa preparat är det knappt några regioner som rapporterar grossistpriser, vilket gör iakttagelserna mera osäkra.

⁴ Från 2015 har polisen en ny organisation. De tidigare 21 självständiga polismyndigheterna har, tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL), slagits samman till Polismyndigheten. Geografiskt är riket numera indelat i sju polisregioner, vilka i sin tur består av 30 polisområden. Ett polisområde omfattar normalt ett helt län, medan de tre storstadslänen delats in i flera polisområden.